

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2014/04/tallozo-05-01-12/>

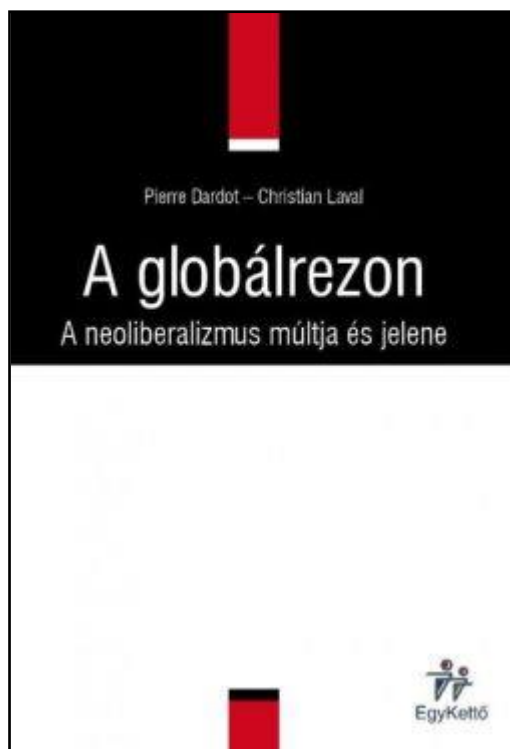
Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

Ezentúl kiadói könyvajánlással is jelentkezünk. Olyan új kiadványokat ajánlunk a kollégák figyelmébe, amelyek azon kívül (vagy éppen azért), hogy (mert) lebilincselően érdekes olvasmányok, alkalmasak arra, hogy a tanítás mindennapi gyakorlatában is felhasználhassuk őket. Örömmel vennénk, ha olvasó kollégáink is felhívnák figyelmünket újabb kiadványokra, hogy az általuk ajánlott könyveket a szélesebb történelemtanári közvélemény is megismerhesse.

Pierre Dardot – Christian Laval: A globálrezon – A neoliberalizmus múltja és jelene.

EgyKettő Kiadó, Budapest, 2013.

„A neoliberalizmus nem visszatérés a klasszikus liberalizmushoz és nem is a „vegytiszta” kapitalizmus helyreállítása. Célja a piac építése és a „vállalkozás-alapú” társadalom megteremtése.”

A neoliberalizmus kifejezés sokak szemében szitokszó lett. Egy átok nehezen képes kifejezni a lényegét. Ez a könyv a lényegről szól, hosszan és alaposan. Megérthető belőle, mit kell érteni azon, hogy a világot csak a piac törvényei kormányozhatják. És azt is, hogy ebben mi a nyugtalanító.”

(Granasztói György – történész, egyetemi tanár)

„Értékes és szakmailag igen jó összefoglalása nemcsak a neoliberalizmusnak, hanem a klasszikus liberalizmusnak is.”

(Kőrösi István – közgazdász, egyetemi tanár)

„A könyv brilliánsan kimutatja, hogy a neoliberalizmus megfelel Hannah Arendt totalitarianizmus-fogalmának, hiszen törekvése az emberi lét totális ellenőrzése.”

(Róna Péter – közgazdász, jogász)

„Monumentális esszé azokról a folyamatokról, amelyek a «gazdasági embert» egyetemes normává teszik.”

(Magyar Beck István – bölcsészdoktor [pszichológia, pedagógia], egyetemi tanár)

Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

„A könyv úgy mutatja be a liberalizmust, mint ami nem áll szemben az állammal, és nemcsak a gazdaságot, hanem az egész társadalmat is képes megszervezni.”

(Kiss Endre – filozófus, egyetemi tanár)

Bűnbak minden időben. Bűnbakok a magyar és az egyetemes történelemben.

Szerkesztette: Gyarmati György – Lengvári István – Pók Attila – Vonyó József.

Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat – Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára. Pécs – Budapest, 2013.

A bűnbak az emberiség közösségi identitásteremtésének terméke, egyszersmind cselekvésinspiráló elem. Úgy szerves része a földi civilizáció egészének, hogy ahhoz hasonlóan idővel maga is változik. A dolog történelmi bája-borzalma leginkább időtlenségében ragadható meg: a bűnbakkereső (és találó) gondolkodás nemhogy töretlenül, hanem szerteágazóan és megizmosodva él tovább a modern társadalomszervezés egymást követő időszakában is. A földi modernizáció idő- és térbeli különbözősége a bűnbakképzés elburjánzó sokféleségével „gazdagította a történelmet”, s lassan ide sorolható a – posztmodern? – közéleti „karaktergyilkosság” is. A bűnbak a civilizáció hajnalától kezdődően tetten érhető előítéletes gondolkodás (egyik) korai idolként született, hogy azután mindent túlélve az egyre inkább racionális öntudatú modern közértelmesség közepette is töretlenül – időnként tobzódva – virágozzék. A kötet

negyven tanulmánya a bűnbakképzés eseteinek sorát eleveníti fel a középkortól a rendszerváltásig; Magyarország és a nagyvilág történetéből – Ukrajnától Németországon, Franciaországon és Spanyolországon át az Amerikai Egyesült Államokig. Az olvasó épp úgy találkozhat bűnbakként személyekkel, társadalmi csoportokkal, mint a nagybirtokkal és szobrokkal. S a konkrét esetek értelmezéséhez történelmi és pszichológiai útmutatót is kaphat.

A kötetből kiderül: a szó szoros értelmében vett bűnbak szerepe a bibliai időkben még az volt, hogy a közösség saját bűneit jelképesen ráruházva megtisztulhasson. A modernkori bűnbakképzésben azonban már a kiszemelt egyént vagy embercsoportot az igazi bűnösnek, a közösségi tragédiák tényleges okozóinak tartják a bűnbakkeresők. Esetenként a bűnbaknak valóban van felelőssége, a tárgyilagos elemzés azonban kimutathatja, hogy a történelem sokkal bonyolultabb annál, semhogy egy embert, vagy embercsoportot felelőssé lehessen tenni kedvezőtlen alakulásáért. A bűnbakképzés mechanizmusára az jellemző, hogy az adott közösséget újra és újra sikertelenségek érik, tagjai vesztesnek érzik magukat, és e miatt válik szükségessé az efféle tömeges lélekgyógyítás, közösségépítés.

Ezeket a folyamatokat a politika nemegyszer felhasználja, sőt, fel is erősíti, ami érthető, hiszen a nemzeti traumákból is talpra kell állni, a közösséget integrálni, mozgósítani

kell, amihez gyors és egyszerű válaszokra van szükségük az embereknek az összetett helyzetekben is – fejtegetik a kötet szerzői, akik szerint a baj akkor kezdődik, ha a politika leegyszerűsített válaszai már köszönő viszonyban sincsenek a valósággal. A hisztériakeltés pedig nehezíti, hogy az egyre frusztráltabb közösség tanuljon hibáiból, fejlődjön önismerete, és végül a bünbakképzés eredeti céljával, az emberek integrálásával éppen ellentétes tendenciákat indít el.

A kötet a tavaly nyáron a témában a Magyar Történelmi Társulat által rendezett és a Nemzeti Kulturális Alap, illetve az Állambiztonsági Szolgálatok Történelmi Levéltára által támogatott zánkai konferencia mintegy 40 tanulmányát gyűjti össze több mint félezer oldalon. A tanulmányok egyik csoportja a bünbakképzés elméleti, társadalomtudományi hátterét vázolja fel, majd pedig egyetemes és magyar történelmi példákon, esettanulmányokon mutatják be a szerzők a folyamat mozgatórugóit.

A tanulmányok első csoportjában Pók Attila történész a magyar történelmi gondolkodásban megjelenő bünbakkeresést vizsgálja, Gyáni Gábor akadémikus a történész mint bíró ítélkezési jogáról és annak veszélyeiről ír, László János szociálpszichológus a bünbakképzés és a nemzeti identitás összefüggéseit elemzi, Pótó János történész pedig írásában a szobrok, emlékművek állításával, illetve ledöntésével kapcsolatos jelenségeket gyűjti csokorba.

Az egyetemes történelemmel kapcsolatos tanulmányok között található például Majoros István történész tanulmánya, mely azt vizsgálja: miként tudott sokéves küzdelem után győztesen kikerülni a Dreyfus-ügyből – egy zsidó származású francia katonatiszt XIX. század végi koholt hazaárulási peréből – a harmadik francia köztársaság, amelyben működtek az igazságért folytatott harc fórumai, így többek között a sajtó és az igazságszolgáltatás.

A kötet nagyobbik felét kitevő 22 tanulmány Magyarország történelmének régi és újabb bünbakjaival foglalkozik, köztük például Szapolyai Jánossal, az állítólag uralkodóját és hazáját eláruló, a mohácsi csata első számú felelősévé váló főúrral. Más írások az antiszemita hisztéria első világháború végi kezdeteit, majd az ország második világháborús hadba lépésének és a magyarországi zsidóság elpusztításának vélt egyszemélyi felelőseit, illetve a valós okok összetett hátterét mutatják be.

Külön tanulmányok dolgozzák fel a Rákosi-korszak ellenségkeresésének mechanizmusait, a kommunista párt 1945 utáni arisztokrácia képét, a "horthysta katonatiszt" bünbakká válását, majd az 1970-es években a termelőségvetkezeti vezetők ellen indított eljárásokat és az ügynökkérdés rendszerváltás utáni kezelését.

Tartalom

Előszó

Bünbakképzés a társadalomtudományok szemszögéből

- Pók Attila: Bünbakok a magyar történelmi gondolkodásban
- Gyáni Gábor: A történész mint bíró. A történetírói ítélkezés „joga” és veszélyei
- László János: Bünbakképzés és nemzeti identitás, avagy a szociálpszichológia mint empirikus társadalomtudomány
- Kiss Zsuzsanna: Hősök és bünbakok a weimari Németországban. Adalékok a bünbakképzés lélektani szempontjaihoz
- Ormos Mária: Bünbakkeresés/szerecsenmosdatás a nyugati világban (20–21. század)

Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

- Pótó János: Szobrok és emlékművek mint bűnbakok, avagy hogyan döntünk szobrot, mikor és miért?
- Dévényi Anna: Bűnbakból vádló, vádlóból bűnbak. Ellenségek a 20. századi magyar történelemtankönyvekben Mohács, Világos és Trianon példáján
- Szilágyi Mariann: „(...) megrendelni egy-két vadkant jó pénzért mindig lehet.” Egy közismert bűnbakmotívum kultúrtörténete

Bűnbakok az egyetemes történelemben

- Maléth Ágnes: XXIII. János és a konstanzi zsinat
- Lengyel Tünde: Keresd a nőt! A nők mint bűnbakok a középkorban és a kora újkorban
- Ugrai János: A jezsuiták mint az iskolaügy „kerékkötői”? A 18. századi oktatáspolitikai diskurzus a Habsburg Monarchiában a bűnbakképzés tükrében
- Majoros István: Miért a harmadik köztársaság? A Dreyfus-ügy háttéréről
- Lénárt T. András: A „tisztá faj” kérdése Spanyolországban. A középkori hispán bűnbakképzés okai, módszerei és 20. századi utóhatásai
- Harsányi Iván: Bűnbakkeresés és történelmi emlékezet. Spanyol tapasztalatok
- Bebesi György: A Bejlisz-ügy. A sztolipini konszolidáció szakítópróbája, a hírhedt orosz vérvád-per
- Hornyák Árpád: „Aki kirobbantotta az első világháborút” – Dragutin Dimitrijević-Apis koncepció pere
- Kindl Melinda: Giustizia è stata fatta! Avagy Olaszország árulói
- Hahner Péter: Nixon, a bűnbak

Magyarország történetének bűnbakjai

- Bessenyei József: Szapolyai János, a magyar történelem egyik legismertebb bűnbakja
- Kovács Adrienn: Padányi Bíró Márton veszprémi püspök egyházszerző munkájának megítélése
- Deák Ágnes: Rendőrbesúgók nyomában (1860-as évek)
- Kaposi Zoltán: A nagybirtok mint bűnbak – Az uradalmak és az agrárszegénység kapcsolata Magyarországon
- Paksy Zoltán: A zsidóság bűnbakká válása és az antiszemita hisztéria kezdete Magyarországon az első világháború végén
- Gazdag László: Herczeg Ferenc és a forradalmak – Északi fény
- Fedinec Csilla: A „leggyengébb fél” – Gondolatok a ruszin–ukrán paradigma újraértelmezéséhez
- Erőss Zsolt: Bűnbakképzés és/vagy bűnbakképződés? A diktatórikus törekvések megítélése 1935–1936 fordulóján Gömbös és Marton példáján
- Molnár Judit: „Ürügy a deportálás” – A csendőrök felelősségre vonása 1945 után
- Olasz Lajos: Hadiállapotban a Szovjetunióval – bűnbakok és felelősök
- Karsai László: Szálasi Ferenc, a tökéletes bűnbak
- Gerhard Seewann: Politikai tisztogatás Magyarországon a második világháború után – Franz Basch népbírósi pere
- Gyarmati György : Ellenségek és bűnbakok kavalkádja Magyarországon, 1945–1956
- Püski Levente: Ellenségből bűnbak – Az MKP arisztokrácia-képe 1945 után

Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

- Kovács Kristóf: Reakczi Jóskától Kulák Kelemenig. Válogatás a Ludas Matyi 1945 és 1949 közötti bűnbak-karikatúráiból
- Pihurik Judit: Katonadolog 1945–1962 – A „horthysta katonatiszt:” bűnbak vagy ellenség?
- Bánkúti Gábor: Az antijezsuitizmus anatómiája
- Polyák Petra: „Közösítsék ki, pellengérezzék ki!” – Egyetemi-főiskolai hallgatók fegyelmi ügyei az ötvenes évek elején
- Lénárt András: A Köztársaság tér arcai – Bűnösök ábrázolása két propagandafilmen
- Tóth Eszter Zsófia „Kenyér, szőlő porba hulltak” – Bordás András tragikus halála 1956-ban: a forradalmi és az ellenforradalmi bűnbakképzés prizmatörései
- Varga Zsuzsanna: Bűnözők vagy bűnbakok? – Termelőszövetkezeti vezetők és a „szocialista törvényesség” az 1970-es években
- Zsidai Ágnes: Ügynökhalál Magyarországon

Az első világháború története. Szarajevótól Trianonig A BBC History különszáma – DVD melléklettel.

Kossuth Kiadó, Budapest, 2013.

Első világháborús különszámmal jelentkezett a pár éve nálunk is megjelenő BBC History magazin. A 150 oldalas kiadvány nem törekszik minden részletre kiterjedő bemutatásra, inkább átfogó képet akar nyújtani a konfliktusról, megmutatva ismert és kevésbé ismert részleteket, gazdagon és igényesen illusztrált 2-6 oldalas cikkeken keresztül. Ehhez nagyrészt brit, kisebb részben pedig magyar történészek írásaiból válogat.

Fontos részlet, hogy az anyag egy részét a magazin korábbi számaiból vették át. Ilyen például Vilmos császár és Miklós cár magánlevelezése, vagy a gallipoli csatát bemutató elemzés.

A kiadványhoz DVD-mellékletet is kapunk, mely bő egyórás, magyar nyelvű kommentárral ellátott archív anyagot tartalmaz, egészen pontosan néhány perces rövidfilmeket, melyek hosszuknál fogva éppen csak felvillanthatják az eseményeket.

Ezek témái: Boldog békeidők; Merénylet Szarajevóban; Az állóháború; A verduni vérfürdő; Háború a tengeren; Az orosz forradalom; Párizs, lőtávolságon belül; A császárság összedől; A 20. század fegyverei; Az igazságtalan béke; Soha többé! – gondolták akkor.

Mivel az első világháborúval kapcsolatban ritkán jelenik meg nálunk önálló munka, a különszám mindenképp ajánlható a téma iránt érdeklődőknek, már csak azért is, mert nem kizárólag brit szerzők jutnak benne szóhoz, hanem hazai történészek is, így a magyar vonatkozású témák sem maradnak el.

Az angol BBC History Magazine és magyar kiadásának közös munkájából született kiadvány az első világháború legjobb szakértőinek írásain keresztül mutatja be a Nagy

Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

Háborút. Az eseménytörténet ismertetése mellett nagy hangsúlyt kapnak a háború menetére jelentős befolyást gyakorló egyéniségek, a stratégiai és taktikai kérdések, a konfliktus előtt és alatt bekövetkezett technikai fejlődés, valamint a frontok és a hátszág mindennapjai is. Az angol kiadás színvonalas anyagait a magyar szerkesztőség a Monarchia és Magyarország szerepvállalását és sorsát bemutató írásokkal egészítette ki, Romsics Ignác vállalta például a trianoni békeszerződés létrejöttének ismertetését.

A kiadvány nemcsak tartalmában, hanem formájában is különleges, a könyvekre jellemző alaposág és terjedelem egy magazin színes, változatos, rengeteg képpel megtűzdelt formájában jelenik meg.

Fejezetek:

- A háború kulcspontjai I-III. (Peter Caddick Adams)
- Vili és Miki éjszakái a vérzivatar előtt (Papp Gábor, Berényi Gábor)
- A Monarchia hadereje a háború kezdetén (Balla Tibor)
- Redl ezredes árulása (n.a.)
- Hadban a birodalom: a brit kolóniák katonái (Ashley Jackson)
- Távol Európától: háború a gyarmatokért (Búr Gábor)
- Így látták a katonák (Richard Holmes)
- Gallipoli: a vereség okai (Gary Sheffield)
- A somme-i csata (Gary Sheffield)
- Szex a lövészárokban (Clare Makepeace)
- Az ypres-i vérfürdő (Martin Dougherthy)
- Tálalva! – Étkeztetés a lövészárokban (Rachel Duffett)
- A brit repülés ászai (Peter Hart)
- A Monarchia elfeledett diadala: a caporettói áttörés (Litván Dániel)
- Támadnak a tankok (Chris Mann)
- Hadifogságban (Bornhardt Attila)
- Amerika hadba lép (Doran L. Cart)
- 1918 – visszavonulókból győztesek (Gary Sheffield)
- A legnagyobb veszítő: Ludendorff élete (John Lee)

**A második világháború története II. – Sztálingrádtól Hirosimáig
A BBC History különszáma – DVD-melléklettel.**

Szerkesztő: Papp Gábor. Kossuth Kiadó, Budapest, 2013.

A második világháborút két részben bemutató bookazin 2. része, 60 perces filmet tartalmazó dvd-melléklettel.

A világban átlagosan minden órában megjelenik legalább egy könyv vagy terjedelmesebb tanulmány a második világháborúról, nem is szólva a televíziók dokumentumfilmjeiről és a szépirodalmi művekről. Vajon mi az oka ennek a nem szűnő tömegérdeklődésnek? Ha egyetlen mondattal kell válaszolnunk a kérdésre, azt mondhatjuk: az emberiség történetében a legnagyobb, legdrámaibb és leggyorsabban végbement cezúra volt a második világháború, ennek következtében a mai világ megértéséhez elengedhetetlen az előzményeinek és körülményeinek ismerete.

A történész, a kutató számára az idő nemcsak új részleteket hozhat felszínre, hanem a távolság is módosítja a nézőpontot. Erről tanúskodik

ez a kötet is, amelyben a korszakkal foglalkozó, világszerte olvasott brit és amerikai történészek számos eddig nem vagy alig ismert tényre és összefüggésre hívja föl a figyelmet.

Hitler egy új világrendet akart teremteni. Hogy milyet, azt nem is rejtette véka alá – csakhogy a Mein Kampfot az akkori világrend vezetői egészen a háborúig nem vették komolyan. Hitler nemcsak hazájára és fél Európára szabadította rá a pusztulást, hanem egy világrendet és megsemmisített. 1945 után a romokon egy új világrend formálódott meg.

Nemcsak a múlt ismeretében látszik nyilvánvalónak, hanem 1942 decemberétől a kortársak között is sokan fölismerték: Németország nem nyerheti meg ezt a háborút. Azt azonban a jövőt a legsötétebben látók sem képzelték el, hogy az apokalipszis csak ezután következik: a sztálingrádi kapitulációtól az európai békéig tartó két és negyed év emberéletben és anyagiakban olyan veszteséget mért rá az emberiségre, amely a civilizáció egészen ejtett máig sem begyógyult sebeket. A 60 és 80 millió közöttire becsült halálos áldozatok túlnyomó többsége 1942 vége és 1945 között vesztette életét, ekkor pusztultak el Európa városainak százai.

A BBC History szerkesztői remélik, hogy kötetük tud újat nyújtani olvasóinak: neves brit és amerikai történészek – John Lukacs, Antony Beevor vagy Ian Kershaw nevét a magyar olvasók is jól ismerik – és más avatott szerzők tollával olyan részleteit és életképeit villanthaták föl a második világháború e szakaszának, amelyekre eddig a figyelem nem vagy csak kevésbé terjedt ki. Ugyanakkor arra is törekedtek, hogy egy bővebb terjedelmű, beszédes időssorral keresztmetszetet adjon a háború egészéről.

A bomba

HIROSIMA: a visszaszámlálás

Stephen Walker
ismerteti a feszült
órákat és perceket,
amelyek után
bekövetkezett
a 20. század talán
legmegrázóbb
pillanata

Amikor megállt az idő
Egy Hirosimában talált óra mutatja a bomba ledobásának időpontját, japán idő szerint 8 óra 15 perccel

►►► AZ EURÓPAI HÁBORÚ már három hónapja véget ért, ám a japánok még sem mi jelét sem mutatták annak, hogy feladnák a harcot. A mindennapos grófbombás támadások ellenére, amelyek nagyrészt csaknem 60 százalékát elbörték a Röd színház, a kormányuk fogadkozott, hogy harcol tovább. A pobsdani értekezleten a szövetséges vezeték végül figyelmeztetést intéztek Japánhoz, felhívni néllt a megadást követelés. A másik lehetőség az „azonnali és teljes pusztulás”. A figyelmeztetést a japánok visszautasították. A szövetségesek ez után meg akarják mutatni, hogy tartják a szavukat: az azonnali és teljes pusztulás nem csak üres szó. Vélőslég, amely a történelemben még soha nem látott bomba formáját ölt. 1945. augusztus 5-én az előlérszűlekek majdnem teljesen befejeződnek. Milyen nap egy japán nagyrészt csak a világ első tömegpusztító fegyverének áldozatait. Megkezdődik a végül visszaszámlálás. ►►►

► 1945 nyarán Japánban a guami hírtörés időszámításánál egy éjjel leveselhető: az időtük használtak Tinianon és itt használták az előlérszűlekek leggyengébb is. Az agárisemlésgyűlések mindegyike japán és nyugati-csendes-óceáni időzónát a guami hírtörés időszámítására szentelnek meg.

NULLA MÓNIN 19 óra 16 perc
Augusztus 6-é, 14 óra. A bomba összeállítás, Tinian-sziget. 1944 júliusában történt elfoglalását követően a Csendes-óceán nyugati medencéjében található Tinian-szigetet a világ legnagyobb légi támaszpontjává alakították át. A támaszpont azonban egy titkot is rejtett. Egyik, több gépfegyverállás által védelmezett távoli sarkában piszkosstrüke nagyméretű tartályt görgetnek lassú iramban az egyik hangártól egy virákos B-29-es bombázóhoz. A tartályt végtelenül óvatosan beemelik a bombarekeszbe. Pont

beleír. Több ór csőre-töltött fegyverrel végül a műveletet; még soha ilyen szigorú biztonsági előírásokat nem fogadtak ottan ezen a szigeten. A tartály ugyanis túl értékes; hároméves kutatás és 2 milliárd dolláros befektetés nyomán az Amerika legtitkosabb fegyvere. Alig 12 óra múlva a „Little Boy”-nak [Kisfiúnak] nevezett bomba úton lesz a pusztulásra ítélt Japán város, Hirosima felé.

NULLA MÓNIN 9 óra 15 perc
Augusztus 6-é, 0 óra 1 perc. Eligazítás, Tinian-sziget. A pódaumon álló férfi

BBC History – A világtörténelmi magazin

129

Fejezetek:

- A háború legváratlanabb fordulata
- Sztálingrád
- A kérélhetetlen katonai zseni
- Bombázó férfiak
- Az elfelejtett tábornok
- Nyaralás helyett rémálom
- Egyazon oldalon
- D-nap
- „Befejezni a háborút idióták
- Aki elfoglalta Közép-Európát
- Hitler titkos fegyverei
- Auschwitz

Tallózó

Történelmi könyvszemle – a kiadók ajánlásaival

- Te mit tettél volna?
- Miért tartottak ki végsőkéig Hitler mellett?
- Hol dőltek el a határok?
- A Győzelem Napja
- Japánt utoléri a végzet
- Hirosima: a visszaszámlálás
- A nürnbergi per
- A háború ára